

20.11.2015

Dnro 1411/4/15

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Tarkastaja Peter Fagerholm

LASTA KOSKEVAN ESITUTKINNAN VIIVÄSTYMINEN

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 19.3.2015 saapuneessa kirjeessään poliisilaitoksen menettelyä esitutkinnan viivästymisessä. Kantelijan mukaan perheväkivaltatapauksen esitutkinta, missä uhreina olivat alaikäiset lapset, oli kestänyt vuoden. Tutkinnan viivästyminen oli kantelijan mukaan ollut vahingollista sekä uhreille että heidän läheisilleen.

- - -

2.1 Tapahtumat ja selvitykset

Vanhempi konstaapeli A kertoi tutkivansa yhdessä työparinsa kanssa kaikki alueella tapahtuvat lapsiin kohdistuvat rikokset. Avoimien juttujen määräksi hän arvioi 70–100 kpl. Lisäksi he kuulustelevalta lapsia asianomistajina koko maakunnan alueelta. Tämän lisäksi he ovat hoitaneet myös tavalliset esitutkinnat ja päivittäistoimintaan liittyvät tehtävät. Kesä 2014 oli A:n mukaan erittäin kiireinen. Hän kertoo osallistuneensa koulutuksiin syksyllä 2014. Hän katsoo erinäisistä syistä olleensa yksin vastuussa lapsijuttujen tutkinnasta. Suurin osa näistä oli hänen mukaansa työläisiä ja pitkäkestoisia. Hän toteaa, että lapsirikostutkinta oli ruuhkautunut jo useamman vuoden ajan. Uudet jutut oli priorisoitava vanhojen suhteen. Hän katsoi, että kantelijan rikosasia oli priorisoitu vähemmän kiireelliseksi, etenkin kun lapset olivat asuneet äitinsä luona 1.4.2014 alkaen. Huomioon ottaen avoimien juttujen määrään hän totesi kuitenkin hoitaneensa lapsen kuulemiset kohtuullisessa ajassa.

Rikosylikomisario B kertoi siirtyneensä jutun tutkinnanjohtajaksi 25.8.2014. Hän totesi alueella olleen toistaiseksi vain yksi lasten kuulemiseen koulutuksen saanut tutkija, joka oli kuitenkin jäänyt äitiyslomalle. Toiselta paikkakunnalta oli jouduttu siirtämään yksi tutkija perehtymään ja kouluttautumaan lapsijuttuihin. Lapsiin kohdistuvia rikosjuttuja oli esitutkinnassa niin paljon, että niitä oli jouduttu asettamaan kiireellisyysjärjestykseen. Hän totesi, että kantelijan jutun tutkinta oli kestänyt aika kauan, mutta hän ei pitänyt tutkinnan kestoa mitenkään hälyttävänä, ottaen huomioon tämän tyyppisten juttujen kesto yleensä ja tutkijoiden työmäärä ja käytettävissä oleva aika juttujen tutkintaan. B:n mukaan ei ollut vaaraa jutun vanhenemisesta. Hän katsoo tutkinnan viipymiselle olleen perusteita. B:n mukaan juttu ei ollut kaikkein kiireellisimpiä lasten hyvinvoinnin ja turvallisuuden kannalta.

Poliisilaitos arvioi, että lasten kuuleminen oli tapahtunut niissä rajoissa, joita kuulustelujen käynnistämiseksi asetetaan poliisin ohjeissa. Tämän jälkeen ei kuitenkaan tehty tosiasiallisia tutkintatoimenpiteitä lähes vuoteen. Edunvalvojan sijaisen määrääminen olisi poliisilaitoksen arvion mukaan tullut käynnistää heti esitutkinnan alkaessa, koska tällä olisi ollut merkitystä tutkintatoimenpiteiden etenemiselle. Poliisilaitos näkemyksen mukaan esitutkinnan viivytyksettömyys ei ole toteutunut, kun erityisesti otetaan huomioon, että epäillyn rikoksen kohteet olivat lapsia.

3 RATKAISU

3.1 Lähtökohdat

Esitutkintalain 3 luvun 11 §:n mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä. Pykälän 3 momentin mukaan esitutkintatoimenpiteet voidaan olosuhteiden sitä edellyttäessä asettaa tärkeysjärjestykseen.

Esitutkinnan viivytyksetön toimittaminen palvelee niin rikosten asian-osaisten oikeusturvaa kuin esitutkinnan tuloksellisuuttakin. Esitutkinnan joutuisuudella on luonnollisesti suuri merkitys rikoksen uhrin kannalta. Esitutkinnan toimittaminen ilman aiheetonta viivytystä on tärkeää myös syylliseksi epäillyn kannalta, jotta hän ei joudu olemaan kauempaa kuin välttämätöntä rikoksesta epäillyn asemassa. Yleisemmin asianmukainen ja ripeä esitutkinta on tärkeää koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta.

Esitutkinnalle ei voida asettaa yleistä enimmäisaikaa. Arvioitaessa esitutkinnan keston hyväksyttävyyttä on otettava huomioon asian laatu, laajuus ja muut sen yksilölliset erityispiirteet. Myös yksittäisestä esitutkinnasta riippumattomat ulkoiset tekijät, kuten käytettävissä olevat tutkintaresurssit sekä poliisin velvollisuus asettaa tehtävänsä kiireellisyysjärjestykseen, vaikuttavat tosiasiallisesti esitutkintojen keston. Selvää kuitenkin on, että poliisin tulee toimittaa esitutkinta ennen syyteoikeuden vanhentumista siten, että syyteharkinnallekin jää kohtuullinen aika.

Poliisihallituksen ohjeen 2020/2013/5071 (Lapsi asianomistajana ja todistajana poliisitoiminnassa ja esitutkinnassa) mukaan lapsen ollessa rikosasiassa asianomistajana esitutkintatoimenpiteet tulee käynnistää välittömästi. Koska lapsen kertomus saattaa jäädä ainoaksi näytöksi lapseen kohdistuneessa rikosepäilyssä, esitutkintatoimenpiteet lapseen kohdistuneessa rikosepäilyssä tulee suorittaa viivytyksettä. Ohjeen mukaan lapsiin kohdistuneet väkivalta- ja seksuaalirikokset ovat aina vaativaa esitutkintaa, jolloin tutkinta tulisi suorittaa tiiminä tai parityöskentelynä. Lapsiin kohdistuvat tutkintatoimenpiteet on mahdollisuuksien mukaan annettava tähän tehtävään erityisesti perehtyneiden tutkijoiden suoritettavaksi.

3.2 Kannanotto

Totean käytettävissäni olevan aineiston perusteella, että tutkintailmoitus kirjattiin 27.3.2014. Esitutkinta aloitettiin varsin ripeästi ja kaikki lapset kuultiin noin kaksi kuukautta ilmoituksen laatimisen jälkeen. Tämän jälkeen tutkinta näyttää kuitenkin pysähtyneen noin vuodeksi. Vasta toukokuussa 2015 kuulusteltiin kantelijaa sekä epäiltyä. Lapsille haettiin samoihin aikoihin edunvalvojaa, jota vanhempi konstaapeli A:n mukaan oli tarkoitettu kuulustella kesäkuussa 2015. Juttu toimitettiin myöhemmin saadun tiedon mukaan syyteharkintaan 17.6.2015. Esitutkinta kesti siis noin 1 v ja 3 kk.

Esitutkintatoimenpiteiden pysäyttäminen näyttää ainakin selvitysten perusteella johtuneen lähinnä jutturuuhkasta. Osaltaan esitutkinnan keston näyttää vaikuttaneen myös tutkijan muut työtehtävät ja lapsiasioihin koulutettujen tutkijoiden vähäisyys. Ottaen huomioon, että lapset kuulusteltiin jo toukokuussa 2014, esitutkinta on kokonaisuutena arvioiden kestänyt asian laatuun nähden varsin pitkään. Minulla ei ole kuitenkaan mahdollista käytettävissäni olevan aineiston perusteella enemmälti arvioida, millä aikataululla jutun saattaminen valmiiksi olisi ollut mahdollista. Yhdyn kuitenkin poliisilaitoksen näkemykseen, jonka mukaan olisi ollut

perusteltua hakea edunvalvojan sijaisen määräämistä jo heti esitutinnan alkuvaiheessa. Tämä olisi voinut olla vaikutusta myös tutkinnan etenemiselle.

Yksittäisten esitutkintojen asianmukaisesta toimittamisesta vastaavat ensi kädessä sekä tutkija että tutkinnanjohtaja. Kuitenkin heillä tulee olla kohtuulliset mahdollisuudet hoitaa tehtävänsä, mikä tarkoittaa muun muassa sitä, että työtehtäviä ei tulisi olla liikaa ja että niiden olisi oltava laadultaan sellaisia, että tutkijan voidaan kohtuudella olettaa niistä selviytyvän. Nämä ovat sekä työnjohdollisia että resurssikysymyksiä. Tästä näkökulmasta vastuu esitutkintojen viipymisestä voi kohdentua tutkinnanjohtajaa ylemmäskin. Hänen esimiehillään on oma valvonta- ja ohjausvastuunsa, joka yleensä on yksittäisen esitutkinnan suorittamisen valvontaa yleisluontoisempi. Esitutkintojen viipymisestä on sinänsä varsin helposti saatavissa tarkat tiedot – kysymys on enemmänkin siitä, kuinka paljon tällaiseen valvontaan panostetaan.

Minulla ei ole aihetta epäillä, että tutkija tai tutkinnanjohtaja olisi tässä yksittäistapauksessa aiheettomasti viivästyttänyt esitutkintaa. Vaaraa jutun vanhenemiselle ei ole ollut. Pidän kuitenkin esitutkinnan kestoa varsin pitkänä ottaen huomioon muun muassa asian laatu. Näyttää kuitenkin siltä, että esitutkinnan viivästyminen on johtunut lähinnä resurssi- ja työnjohdollisesta ongelmasta.

4

Toimenpiteet

Käsitykseni mukaan poliisilaitoksella tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että epäilyt lapsiin kohdistuneista rikoksista saadaan tutkittua asianmukaisen joutuisasti. Pyydän poliisilaitosta 30.6.2016 mennessä ilmoittamaan toimenpiteistään, joilla tämän tavoitteen saavuttamista pyritään edesauttamaan.

Kantelu ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.